

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کتاب الطیبین
نمبر ۱۰۰
کتابخانه جامعہ اسلامیہ
کراچی

۳۱۴۱۹

دانشگاه تربیت معلم تهران
دانشکده ادبیات و علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد
رشته فلسفه و کلام اسلامی

موضوع:

تصحیح و تحقیق کتاب کشف الفوائد فی شرح قواعد العقائد

تألیف:

شیخ جمال الدین ابی منصور الحسن بن یوسف بن المطهر الحلّی

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر غفور خوئینی

۱۳۷۹ / ۹ / ۱۶

استاد مشاور:

سرکار خانم دکتر بهجت واحدی

به کوشش:

اکرم خلیلی

8958

تابستان ۱۳۷۹

۳۱۳۱۹

« فهرست مطالب »

مقدمه مصحح	نوزده - هفت
پیشگفتار	هفت
شرح حال علامه حلی	هشت
شخصیت علمی علامه حلی	هشت
روش فکری و آزادی اندیشه علامه حلی	نه
اساتید و شاگردان	نه
آثار علامه	ده
معرفی کتاب کشف الفوائد فی شرح قواعد العقائد	سیزده
مشخصات نسخه‌های مورد استفاده	چهارده
روش تصحیح	پانزده
پاورقی‌ها	شانزده

« کتاب کشف الفوائد فی شرح قواعد العقائد »

مقدمه مؤلف	۱
------------	---

« امور عامه »

وجود و عدم	۴
وجود ذهنی	۶
واجب و ممکن و ممتنع	۷
علت و معلول	۹
معنای ممکن	۱۰
معنای ذات و صفت	۱۲
حدوث و قدم	۱۳
اقسام تقدم	۱۴
فرق بین صورت و عرض	۱۶
اثبات جوهر فرد	۲۰
مباحث اعراض ^(۱)	۲۴

۱- در کتاب تجرید الاعتقاد دو مبحث اثبات جوهر فرد و مباحث اعراض در باب مقولات عشر آمده است.

نسبت بین موجودات	۴۲
تضاد	۴۲
اقسام تقابل	۴۵
ابطال دور و تسلسل	۴۶

«الباب الاول في اثبات موجد العالم»

در اثبات صانع	۵۱
حدوث اجسام	۵۲
طرق دیگری در اثبات حدوث اجسام	۵۸
ادله حکماء در اثبات صانع	۶۱
حدوث عالم از نظر متکلم	۶۳

«الباب الثاني في صفاته تعالى»

قدرت	۶۷
علم	۷۲
حیات	۷۹
اراده	۷۹
سمع و بصر و کلام	۸۲
کلام نفسی	۸۴
ادله توحید	۸۶
صفات خدا عین ذات اوست	۸۸
مذهب ابوهاشم در مورد صفت الهیه	۸۹
مذهب علماء ماوراء النهر در اثبات تکوین	۹۳
خداوند در هیچ جهتی واقع نیست	۹۳
صفات سلبيه	۹۸
خداوند در جهت و مکان نیست	۹۸
خداوند متألم نیست	۱۰۰

«الباب الثالث في افعاله تعالى»

مذهب اشاعره در افعال	۱۰۴
مذهب ابوالحسن	۱۰۵

١٠٦	مذهب اهل سنت
١٠٩	مذهب حكماء
١١١	حسن وقبح عقلى
١١٤	عقل نظرى و عملى بر طبق نظر حكماء
١١٥	وجوب عوض بر خدا
١١٧	وجوب تكليف بر خدا
١٢٠	قاعده الواحد
١٢٠	ترتيب موجودات

« الباب الرابع فى النبوة وما يتبعها »

« الفصل الاول فى النبوة »

١٢٥	اثبات نبوت
١٢٨	اثبات نبوت خاصه
١٣٠	اعجاز قرآن
١٣١	اثبات نبوت مطلقه بنا بر نظر حكماء
١٣٤	جواز نسخ و عدم آن

« الفصل الثانى فى الامامة »

١٣٨	امامت مطلقه
١٣٩	امامت خاصه و اثبات آن براى حضرت على عليه السلام
١٤٢	اقوال بعضى از فرق اماميه

الباب الخامس فى الوعد و الوعيد

١٥٤	تعريف وعد و وعيد
١٥٥	اعاده معدوم
١٥٧	حقيقت انسان
١٥٨	معاد
١٦٣	معاد نفسانى
١٦٥	ثواب و عقاب
١٦٧	معناى اسلام ، ايمان و كفر

۱۷۱	وعد و وعید و خلود
۱۷۱	وعد و وعید و احباط
۱۷۴	ثواب و عقاب نفسانی
۱۷۴	سعادت و شقاوت
۱۷۸	فهرست منابع و مآخذ

مقدمه مصحح

پیشگفتار

حمد و سپاس مخصوص خدایی است که عقل این رسول باطنی را در وجود بشر به ودیعه نهاد تا در راستای هدایت رسولان ظاهری و انبیاء عظام - که درود و صلوات خدا بر همه ایشان باد - راه فلاح و رستگاری را از ضلالت باز شناسد و در مسیر کمال پیش رود تا در جوار رحمت حق جای گرفته و به لقاء یار نائل آید.

و این مهم میسر نیست جز با همت و تلاش روز افزون در جهت استفاده از این امانت گران سنگ، و بدون شک بکارگیری این نیروی خدادادی یکی از راههای وصول به سعادت است و در این راستا علما و فضلا از جمله پیش کسوتان و پیش قراولان به شمار می آیند چرا که یافته های علمی خویش را که حاصل عمر پر برکتشان است و به صورت آثاری برجسته در طول تاریخ به جای مانده پس از لطف و عنایت آن معبود یگانه مرهون قوه تفکر خویشند، لذا حفظ و صیانت از این علوم که به حقیقت گنجینه های علمی و ذخایر پر ارزشی بوده و بی گمان از مواهب الهی به شمار می روند وظیفه سنگین و خطیری است که آگاهان به این امور را متوجه خود می سازد. و صد دریغ و افسوس که چندی از این آثار دست نوشته و خطی که می توانند منبع و مأخذ معتبری برای محققان و پژوهشگران باشند باید در کنج کتابخانه ها و مراکز نسخ خطی به دور از دسترس علاقمندان و تحت تدابیر خاصی محافظت شوند که البته این خود حاکی از عظمت و ارزش این دست نوشته هاست. از این رو برای سهل الوصول ساختن محتوای نسخ موجوده تصحیح آنها ضروری به نظر می رسد، و به این ترتیب علاوه بر حفظ این گنجینه مکتوب از خطر زوال، امکان دسترسی نسلهای آینده به آن به راحتی میسر می گردد.

بنده نیز بر آن شدم تا با راهنمایی برخی از اساتید^{پیشوایان} تصحیح کتاب «کشف الفوائد فی شرح قواعد العقائد» را که اثری ارزشمند و مهم از علامه بزرگوار «حلی» در علم کلام است به عهده بگیرم^{بررسی شد} و با بهره گیری از ارشادات جناب دکتر خوئینی (استاد راهنما) و راهنماییها و حمایتهای سرکار خانم دکتر واحدی (استاد مشاور) در ظل توجهات حضرت حق این امر را به اتمام رساندم و در انجام آن دقت کافی را مبذول داشتم تا حتی الامکان عاری از ضعف و کاستی بوده و برای استفاده دانش پژوهان مفید واقع شود.

در پایان برای تمامی کسانی که در تهیه آن مساعدت و پشتیبانی خویش را نثار کرده اند آرزوی سعادت و موفقیت دارم.

شرح حال علامه حلی

علامه شیخ جمال الدین ابی منصور الحسن بن یوسف بن المطهر الحلی^(۱) در بیست نهم رمضان^(۲) سال ۶۴۸ هجری قمری در حله^(۳) متولد شد و همانجا نشو و نما یافت. او از خانواده‌ای ریشه دار در علم و دین و از دودمانی اصیل از عرب بود و در محیطی علمی پر از حرارت و نشاط تربیت یافت.

پدر وی سدید الدین یوسف بن مطهر حلی (م. ۶۶۵ ق) از بزرگان و علمای عصر خود به شمار می‌رفت، همچنین دایی او نجم الدین محقق حلی (۶۰۲-۶۷۶ ق)^(۴) در آن دوران ریاست عالی علمی و دینی را در عراق به عهده داشت و بر جامعه شیعیان عراق که مرکز آن در آن روزگار حله بود نظارت داشت و با عقل و درایت خود به پرورش آن می‌پرداخت و تا سرحد امکان و قدرت خود در این راه می‌کوشید.

علامه حلی در اواسط قرن هفتم و دو دهه نخست از قرن هشتم هجری قمری می‌زیست، و این دوران مقارن بود با زمان استیلای مغولان بر برخی ممالک اسلامی. حلی به روزگار بروز این جریان که ابتدای تحولات فکری و شروع تاریخ نوینی بود زندگی می‌کرد، حوادث مزبور وضع عالم اسلامی را تغییر داده و شیوه‌های گوناگون و اندیشه‌های جدیدی خود نمایی می‌کرد که چه بسا مایه خمود فکر و رکود دانش می‌گردید، لکن با عنایت الهی برخی فرماندهان و پیشوایان مغول به دین اسلام مشرف شده و رغبت و میل شدیدی به علم و معرفت یافتند و دانشمندان را به خود نزدیک ساختند و بدین سان تحول علمی عظیمی در عصر علامه پدید آمد.

سرانجام این عالم بزرگ در شب شنبه یازدهم محرم الحرام سال ۷۲۶ هجری قمری وفات یافت و در نجف اشرف مدفون گردید.

شخصیت علمی علامه حلی

۱- اقا بزرگ تهرانی، الذریعة الی تصانیف الشیعة، جلد دوازدهم، چاپ سوم، دار الاضواء بیروت، ۱۴۰۳ ق / ۱۹۸۳ م، ص ۵۱

۲- خانابایا مشار، مؤلفین کتب چاپی فارسی و عربی، جلد دوم، چاپخانه رنگین، ۱۳۴۰ ش

۳- حله شهری است میان بغداد و کوفه که به جامعان موسوم است. اول بار سیف الدوله صدقة بن منصور بن علی بن مزید اسدی بدانجا فرود آمد و آن را آباد ساخت و در اندک زمانی این شهر توسع یافت و به عمران و آبادانی زیادی نائل شد و در خلال انقراض خلافت عباسی رو به ویرانی و تنزل نهاد و تدریجاً به شکل یک قصبه درآمد. علی اکبر دهخدا، لغت نامه دهخدا، جلد ششم، چاپ اول، ناشر دانشگاه تهران، بهار ۱۳۷۳، ص ۸۰۶۹

۴- عبد الله نعمه، فلاسفه شیعه، ترجمه سید جعفر غضبان، ناشر کتابفروشی ایران، تبریز، ص ۲۵۵

علامه حلی یکی از نوابغ و شخصیت‌های بزرگ، بلکه بارزترین شخصیت علمی روز بود و در اصول فقه، حکمت، کلام، منطق، طبیعیات، و ادبیات عرب از جمله برجسته‌ترین علمای زمان خود به شمار می‌رفت. در علوم معقول و فروع و اصول سرآمد همگان بود و مکتب علمی او تا مدت‌ها پس از مرگ او مرجع علما بود و هنوز هم آثار افکار او بر بسیاری از دانشمندان پرتو افکنده و در جوامع و مراکز علمی شیعه مرجع مهمی به شمار می‌رود.

وی مظهر شخصیت‌های علمی متعددی بود که هر یک از آنها خود دارای ارزش و مقام ارجمند و والایی است. او همانگونه که از اعلام و بزرگان فقه و شریعت به شمار می‌رفت در علم کلام و فلسفه نیز از شخصیت‌های بارز بود. علامه حلی از جمله کسانی است که در پیشرفت کاروان معرفت اسلامی و همچنین در اعتلا و نگاهداری آن بنای عظیم سهم بزرگی داشته است.

علامه از لحاظ هوش سرشار، حضور ذهن، قوت استدلال، روشن بینی و وسعت افق شهرت بسزایی داشت و از طرفی در زهد و عبادت و اخلاص نیز مطالبی از او نقل می‌کنند.

روش فکری و آزادی اندیشه علامه حلی

روش فکری علامه روشی بهم آمیخته و ترکیبی از افکار مشایی و اشراقی است گرچه در غالب مطالب او افکار مشاییان جلوه گر است و کتابهای کلامی و فلسفی او نیز شاهد بر این مدعا است. علامه پیرو استاد خود خواجه نصیر الدین طوسی (۵۹۷ - ۶۷۲ ق) بود، ولی پیروی او محض نیست بلکه توأم با آزادی اندیشه و آگاهی است، چرا که در عین تبعیت از استاد شخصیت فکری و استقلال نظری خود را همیشه محفوظ داشته و در برخی مسائل با افکار استاد خود به مقابله برمی‌خاست و نظر خویش را ابراز می‌داشت، بطوریکه موارد متعددی از اختلاف نظرهای علامه در شرح تجرید و کشف المراد ملاحظه می‌شود و کتاب مستقلی نیز در موارد اختلاف نظر با استاد تألیف کرده و آن را «باب السنیة فی المعارضات النصیریة» نام نهاده است.

علاوه بر آزادی اندیشه، علامه ویژگی دیگری نیز دارد که او را از سایرین ممتاز می‌کند و آن حسن اسلوب و شیوه بیانی است که در تألیفات وی به چشم می‌خورد و این امر سبب شده است که حتی کسانی که آشنایی کاملی با زبان عربی ندارند افکار و نظرات او را درک کنند، چنانچه شرح تجرید علامه سبب شد که مقاصد خواجه طوسی برای دیگران قابل فهم گردد، چرا که مطالب کلامی و فلسفی این کتاب با عباراتی ساده و قابل فهم بیان شده است.

اساتید و شاگردان علامه حلی

چنانچه قبلاً اشاره کردیم یکی از استادان بنام علامه، خواجه نصیر الدین طوسی صاحب تجرید

الاعتقاد است . همچنین پدر بزرگوار وی ، سدید الدین یوسف بن مطهر حلی (م . ۶۶۵ ق) نیز از علمایی است که علامه چند صباحی در محضر او تلمذ کرده است . از دیگر اساتید وی نجم الدین ابوالقاسم جعفر بن حسن بن حلی (م . ۶۷۶ ق) معروف به محقق حلی است که در آن دوران ریاست عالی علمی و دینی را در عراق به عهده داشت .

علامه پس از درگذشت دایی خود ، محقق حلی ، متصدی امر تدریس شد که می توان از پسرش ، فخر المحققین محمد بن حسن صاحب کتاب الايضاح در فقه ، قطب الدین محمد رازی بویهی مؤلف شرح شمسیه و محاکمات و شرح مطالع ، زین الدین ابو الحسن بن طراد مطارآبادی و سید ابو عبدالله محمد بن ابراهیم بن محمد زهره حلی ، بعنوان چند تن از شاگردانش نام برد .

آثار علامه حلی

علامه آثار گرانمایی در معارف گوناگون اسلامی از خود به جای گذاشته است که پس از او مورد عنایت و توجه علما و ارباب فکر قرار گرفت ، و توجه خاصی به شرح و حاشیه و تدریس و استفاده از آن مبذول داشتند که در اینجا به برخی از آنها اشاره می کنیم .

- ۱- « ابحاث المفيدة في تحصيل العقيدة »
- ۲- « اثبات الوصية للامام علي بن ابيطالب (ع) » عربی ، نجف ، بی تاریخ
- ۳- « الاجازه » به ابو سعید امام عماد بن یحیی کاشی اجازه روایت کتاب « ثلاث و اربعون حدیثا » و دیگر مؤلفات پدرش را داده است .
- ۴- « اجازة الكبير » عربی ، تهران ، سنگی
- ۵- « ارشاد الاذهان الى احكام الايمان » در فقه و حاوی نکات بدیعه است
- ۶- « استقصاء الاعتبار » فی الحدیث
- ۷- « استقصاء النظر فی القضاء و القدر » عربی
- ۸- « الاسرار الخفية في منطق الطبيعي و الالهي » ثلاثة اجزاء ، در کتابخانه حیدریه در نجف
- ۹- « الفین الفارق بین الصدق و المین » عربی ، هزار دلیل بر اثبات امامت حضرت علی
- ۱۰- « انوار الملکوت فی شرح الیاقوت »
- ۱۱- « ایضاح التلبیس من کلام الرئیس - ابن سینا - »
- ۱۲- « ایضاح الاشتباه فی اسماء الرواة »
- ۱۳- « ایضاح مخالفة اهل السنة » نسخه خطی
- ۱۴- « باب حادی عشر » عربی ، بابی است افزوده بر کتاب منهاج الصلاح فی مختصر المصباح که آن نیز ملخصی است از کتاب مصباح شیخ طوسی
- ۱۵- « باب السنية فی المعارضات النصيرية » این کتاب شامل موارد اختلاف نظر بین علامه و

خواجه طوسی می باشد

- ۱۶- « تبصرة المتعلمين في احكام الدين »
۱۷- « تحرير الاحكام الشرعية على مذهب الامامية » در فقه ، که بارها به چاپ رسیده است و
مشمول بر چهل هزار مسأله فقهی به ترتیب کتب فقه شیعی در چهار قاعده عبادات ، معاملات ، ایقاعات
و احکام است

۱۸- « تذكرة الفقهاء »

۱۹- « تلخیص المرام فی معرفة الاحکام » هفت مبحث

۲۰- « تهذیب طریق الوصول الی علم الاصول » که شرحها و حاشیه های زیادی بر آن

نوشته اند

۲۱- « جوهر النضید فی شرح منطق التجرید »

۲۲- « جبل المتین و مشرق الشمسین » عربی

۲۳- « خلاصة الاقوال فی معرفة الرجال » ترجمه شده است

۲۴- « السر الوجلز فی تفسیر القرآن العزیز »

۲۵- « شرح حدیث ما الحقیقة » گزارشی بر حدیث کمیل بن زیاد نخعی در مورد حقیقت

۲۶- « شرح کلمات خمس حدیث فی مراتب الیقین » عربی

۲۷- « قواعد الاحکام فی معرفة الحلال و الحرام »

۲۸- « القواعد و المقاصد » در منطق طبیعی و الهی

۲۹- « کشف الحق و نهج الصدق » عربی

۳۰- « کشف الخطا من کتاب الشفاء »

۳۱- « کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد » عربی

۳۲- « کشف الیقین فی فضائل امیر المؤمنین » عربی

۳۳- « کنز العرفان فی فقه القرآن »

۳۴- « مبادئ الوصول الی علم الاصول » رساله

۳۵- « المحاکمات بین شراح الارشادات »

۳۶- « مختلف الشیعة فی احکام الشریعة » عربی ، در تهران به سال ۱۳۲۴ ق . به چاپ

رسیده است

۳۷- « مصابیح الانوار » فی الحدیث

۳۸- « المطالب العلمیة فی علم العربیة »

۳۹- « المقامات » در حکمت

۴۰- « المقاومات فی مناقشة الفلاسفة القدماء »

۴۱- « منتهی المطلب فی تحقیق المذهب » هفت مجلد

- ۴۲- «منهاج الهداية» در علم کلام
- ۴۳- «منهج الكرامة في اثبات الامامة» عربی
- ۴۴- «النافع ليوم حشر في شرح باب حادی عشر» که بارها به چاپ رسیده است
- ۴۵- «نظم البراهين في اصول الدين»
- ۴۶- «نهاية المأمول في شرح مبادئ الاصول»
- ۴۷- «نهاية المرام في علم الكلام»
- ۴۸- «نهاية الوصول الى علم الاصول»
- ۴۹- «نهج الايمان في تفسير القران»
- ۵۰- «نهج المسترشدين»
- ۵۱- «واجب الاعتقاد» در اصول و فروع دين
- ۵۲- «الوصية» به فرزندش فخر المحققين که در آخر قواعد آمده است

معرفی کتاب «کشف الفوائد فی شرح قواعد العقائد»

کتاب کشف الفوائد شرحی است استدلالی و مختصر بر رساله قواعد العقائد خواجه نصیر الدین طوسی (۵۹۷ - ۶۷۲ ق) که علامه حلی آن را به درخواست فرزندش فخر المحققین محمد بن الحسن (م. ۷۷۱ ق) در ظهر روز چهارشنبه سوم ذی الحجة سال ۷۰۳^(۱) هجری قمری نگاشته است. این کتاب مشتمل بر مباحث کلامی شیعی است که علامه بزرگوار با توجه به رساله قواعد العقائد خواجه طوسی به رشته تحریر درآورده است. رساله قواعد العقائد مختصری از اصول دین به روش کلامی است که نصیر الدین محمد بن محمد بن الحسن طوسی آن را در پنج باب در کلام شیعه نگاشته است.

باب اول: اثبات صانع

باب دوم: صفات صانع

باب سوم: افعال صانع

باب چهارم: نبوت و امامت

باب پنجم: معاد

علامه حلی کشف الفوائد را با حمد و سپاس خدا آغاز می‌نماید و طبق روال مشهور تمامی عبارات خواجه را با عنوان قال در صدر آن بیان داشته و سپس شرحی مختصر با عنوان اقول به آن می‌افزاید. علامه از عباراتی رسا و شیوا استفاده نموده است به گونه‌ایی که خواننده در کمتر جایی با ابهام مواجه می‌شود، از طرف دیگر مطالب غالباً به نحوی تنظیم گشته‌اند که تداخلی بین مباحث پدید نیامده است، لکن عدم رعایت قوانین نوشتاری و همچنین کتابت نازیبا از سوی ناسخان در موارد بسیار نادری خواننده را با اشکال مواجه می‌سازد.

علامه شرح خود را با این عبارات به پایان می‌رساند، "و تستكمل قليلاً... و سلم."

۱- آقا بزرگ تهرانی، الذریعة الی تصانیف الشیعة، جلد دوازدهم، چاپ سوم، دار الاضواء بیروت، ۱۴۰۳ ق ۱۹۸۲ م، ص ۵۱

مشخصات نسخه‌های مورد استفاده

الف: نسخه «ق»

- ۱- این نسخه در کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی در قم با شماره ۸۰۴۷ موجود می‌باشد. آغاز آن در حدود ده صفحه افتادگی دارد؛ از ابتدا تا عبارت "الاجزاء تقتضی زیاده المقدار، فاذا كانت الاولى غیر متناهیة كان المقدار غیر متناه." و با عبارت "و تستكمل ... و سلم." به اتمام می‌رسد.
- ۲- نسخه ق توسط حسان بن عطیة بن صفر به خطی نازیباً و در برخی موارد ناخوانا، در دوم جمادی الآخر سال ۹۰۲ هجری قمری در مدرسه زینیه حله به رشته تحریر درآمده است.
- ۳- در بعضی صفحات حواشی مختصری مشاهده می‌شود که یا توضیحی است پیرامون بعضی عبارات و کلمات موجود در متن و یا مربوط به کلمات و عبارات جاافتاده در متن می‌باشد.
- ۴- خط ناسخ به گونه‌ای است که نقطه‌های کلمات در بسیاری از موارد دیده نمی‌شود.
- ۵- غیر از عبارات جاافتاده عبارات دیگری نیز، به علت قرار گرفتن نسخه در معرض رطوبت، یا کاملاً از بین رفته‌اند و یا بصورتی ناخوانا درآمده‌اند.
- ۶- در فهرست آقای دانش‌پژوه آمده است که روی برگ اول چند یادداشت و مهر بیضوی «عبدہ محمد کاظم» و مهر هشت گوشه «قال انی عبد الله» دیده می‌شود، و در صفحه آخر نیز تملک «فرج بن سالم بن مسلم المقدمی الکعبی» مشهود است، لکن در نسخه‌ای که در دسترس بنده قرار گرفت چنین عباراتی مشاهده نگردید.
- ۷- این نسخه دارای ۶۳ برگ با ابعاد $۱۷/۵ \times ۱۲/۵$ بوده و هر صفحه نیز مشتمل بر ۱۹ سطر و جلد آن تیماج قهوه‌ای است.
- ۸- اگر چه این نسخه به حسب زمان اقدم نسخ موجود است و به این لحاظ ما آن را اصل قرار داده‌ایم لکن باید توجه داشت که از زمان تحریر نسخه اصلی آن تا زمان ناسخ حدود ۲۰۰ سال فاصله است و نسبت به این برهه از زمان آگاهی حاصل نگردیده است.

ب: نسخه «د»

- ۱- این نسخه در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران بخش نسخه‌های خطی به شماره ۲۹۹ در فهرست نسخ خطی اهدایی آقای مشکوة موجود می‌باشد.
- ۲- نسخه د به خط نسخ و با قلم زکریا بن عبدالله در ۲۵ رجب سال ۱۰۶۳ به نگارش درآمده است. کاغذ سپاهانی و جلد تیماج قهوه‌ای سرخ و ابعاد $۱۴/۵ \times ۶$ از مشخصات ظاهری این نسخه حکایت می‌کند.
- ۳- این نسخه دارای ۱۵۸ برگ و هر صفحه مشتمل بر ۱۴ سطر می‌باشد و با خطی تقریباً زیبا و خوانا نوشته شده است. آغاز آن عبارت "الحمد لله علی تواتر ... و دارای صفحات از بین رفته در